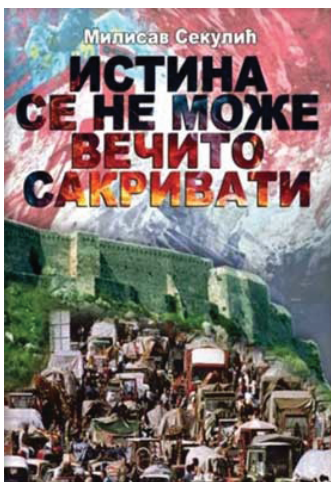

ПРИКАЗ КЊИГЕ „ИСТИНА СЕ НЕ МОЖЕ
ВЕЧИТО САКРИВАТИ – ‘ОЛУЈА’ ПРОТИВ
СРПСКОГ НАРОДА У ХРВАТскоЈ, АВГУСТА
1995. ГОДИНЕ, ЈОШ ДУГО ЋЕ ТРАЈАТИ”,
МИЛИСАВА СЕКУЛИЋА

Никола Тошић Малешевић*
Министарство одбране Републике Србије,
Универзитет одбране у Београду, *Војно дело*

Истина се не може вечито сакривати – „Олуја“ против српског народа у Хрватској, августа 1995. године, још дуго ће трајати, Милисав Секулић, Фондација Мултинационални фонд културе, Београд, 2015, 178 стр.

Милисав Секулић, пуковник Југословенске народне армије (ЈНА) и генерал-мајор Српске војске Крајине (СВК) у пензији, бивши начелник Одељења за оперативни-наставне послове Српске војске Крајине (званични назив војске бивше Републике Српске Крајине)¹, 2015. године објавио је књигу под насловом *Истина се не може вечито сакривати – „Олуја“ против српског народа у Хрватској, августа*

1995. године, још дуго ће трајати. Ова књига обрађује једну од најтрагичнијих тема у историји српског народа – хрватску акцију „Олуја“, од 4. до 7. августа 1995. године, и пад Републике Српске Крајине (РСК)² као и контроверзан однос власти Републике Српске, Републике Србије, Републике Црне Горе и Савезне Републике Југославије (СРЈ)³ према том догађају.

* Аутор је спољни сарадник *Војног дела* и самостални истраживач – мастер историчар.

¹ Поменуто дужност Милисав Секулић је обављао од 1991. до 1993. године када је пензионисан.

² Република Српска Крајина проглашена је 19. децембра 1991. године (21. децембра 1990. године је проглашена под именом Српска Аутономна Област Крајина, а поменутог датума 1991. године је преименована у Република Српска Крајина), као одговор на брисање Срба као конститутивног народа из Устава Хрватске и као реакција на сепаратистичке акције Владе Хрватске која је тежила разбијању Социјалистичке Федеративне Републике Југославије (СФРЈ). Република Српска Крајина је пала у поменутој хрватској војно-полицијској акцији „Олуја“, од 4. до 7. августа 1995. године, чиме је завршен рат у Хрватској (1991–1995). Хрватским јединицама су у нападу помагале и јединице 5. корпуса Армије Босне и Херцеговине која је, у ствари, била војска Бошњака током ратова у Хрватској и Босни и Херцеговини.

³ Савезну Републику Југославију сачињавале су Република Србија и Република Црна Гора. Постојала је од 27. априла 1992. до 3. јуна 2006. године, с тим што је од 4. фебруара 2003. године била преимено-

Ово дело је значајно и због тога што је аутор приликом његове израде користио само изворе (из наше ближе прошлости), а не и литературу, што му даје још већу вредност. Такође, веома је значајно и то што је и сам био сведок и, донекле, учесник догађања описаних у књизи. Даћемо мало дужи преглед коришћених извора (иако не свих) будући да су значајни за нашу најновију историју: два протеста (оба од 4. августа 1995) команданта Главног штаба СВК (ГШ СВК) генерал-пуковника Милета Мркшића команданту УНПРОФОР-а⁴ генералу Берtrandу Жанвијеу због гранатирања цивилних циљева од стране хрватске артиљерије; одлука Врховног савета одбране РСК о евакуацији становништва од 4. августа 1995. године (донета у 20 часова); наређење команданта ГШ СВК генерал-пуковника Милета Мркшића потчињеним јединицама о стабилизацији одбране и одвајању војника од цивила и њиховом враћању у борбене јединице СВК⁵; наређење команданта Главног штаба Војске Републике Српске (ВРС) генерал-пуковника Ратка Младића команданту Главног штаба СВК генерал-пуковнику Милету Мркшићу о поновном формирању разбјених јединица СВК на територији Републике Српске (РС)⁶ ради одбране РС и припрема за ослобођење РСК, као и о контроли избеглица и одвајању борбено способних мушкараца и њиховом упућивању у војне јединице;⁷ информација начелника Генералштаба Војске Југославије (ВЈ)⁸ генерал-пуковника Момчила Перишића упућена 14. августа 1995. године командантима главних штабова ВРС и СВК генерал-пуковницима Ратку Младићу и Милету Мркшићу о прикупљању војних обвезника из РС и РСК на територији СРЈ и њиховом упућивању у јединице ВРС и СВК и наређење команданта Главног штаба ВРС (ГШ ВРС) генерал-пуковника Ратка Младића, од 15. августа 1995, о прихватању поменутих мобилисаних војних обвезника из СРЈ; наређење команданта ГШ ВРС генерал-пуковника Ратка Младића, од 17. августа 1995. године, о формирању јединица СВК на територији РС и њиховом упућивању у борбена дејства у РС и РСК,⁹ сведочење о „Олуји” пуковника Богдана Миховиновића, официра на дужности у Ратном ваздухопловству и противваздушној одбрани ГШ СВК, итд.

Ту су и: наређење команданта ГШ СВК генерал-пуковника Милета Мркшића 75. моторизованој (Дрнишкој) бригади 7. (Далматинског) корпуса СВК о ојачавању одбране Кни-

вана у државну заједницу Србија и Црна Гора. Распала се 3. јуна 2006. године отцепљењем Републике Црне Горе, а њен континуитет је наставила Република Србија.

⁴ УНПРОФОР су биле мировне снаге Организације Уједињених нација (ОУН) на простору Хрватске и Босне и Херцеговине током ратова на тим подручјима. Установљен је 21. фебруара 1992. године Резолуцијом 743 Савеза безбедности Уједињених нација.

⁵ Издато 5. августа 1995. године и никада није реализовано. Поменуто наређење издато је и неким од команданата корпуса ВРС као што су: генерал-потпуковник Момир Талић – командант 1. крајишког корпуса; генерал-потпуковник Радивоје Томанић – командант 2. крајишког корпуса; генерал-потпуковник Новица Симић – командант Источнобосанског корпуса и генерал-потпуковник Радислав Крстић – командант Дринског корпуса ВРС. Такође, исто наређење било је упућено и Центру војних школа ВРС чији је командант био генерал-мајор Грујо Борић.

⁶ Република Српска је ентитет у саставу Босне и Херцеговине (БиХ). Прогласиле су је Срби у БиХ 9. јануара 1992. године као одговор на сепаратистичку политику Бошњака и Хрвата у БиХ који су желели отцепити БиХ од СФРЈ. Призната је и званично као ентитет (са веома широким овлашћењима) у саставу БиХ Дејтонско-париским мировним споразумом којим је окончан рат у БиХ (1992–1995). Поменути споразум је парафиран у Дејтону (Сједињене Америчке Државе) 21. новембра 1995. године, а потписан у Паризу (Француска) 14. децембра исте године.

⁷ Издато 11. августа 1995. године и такође никада није реализовано.

⁸ Војска Југославије био је званичан назив војске СР Југославије. Од 4. фебруара 2003. године је преименована у Војска Србије и Црне Горе (ВСЦГ), а од 3. јуна 2006. године у Војска Србије (ВС), што јој је и данас званичан назив.

⁹ Наређење никада није реализовано.

на;¹⁰ затим извештаји и изјаве команданта 7. (Далматинског) корпуса и изјаве и извештаји команданата бригада, пукова и позадинских база поменутог корпуса о дејствима њихових јединица током „Олује“;¹¹ извештаји и изјаве команданта 15. (Личког) корпуса СВК и команданата потчињених му јединица;¹² извештаји и изјаве команданта 21. (Кордунашког) корпуса СВК и команданата јединица потчињених корпусу;¹³ извештаји и изјаве команданта Корпуса специјалних јединица СВК и његових потчињених;¹⁴ извештаји и изјаве команданта 39. (Банијског) корпуса СВК и потчињених му официра;¹⁵ извештај команданта 11. источнославонског (Вуковарског) корпуса СВК;¹⁶ изјава генерал-мајора Бранислава Петровића, помоћника команданта ГШ СВК генерал-пуковника Милета Мркшића за РВ и ПВО; извештаји, сведочења и изјаве команданата РВ и ПВО СВК¹⁷ и тако даље.¹⁸

На почетку ове књиге налази се ауторова посвета, после које следе његова порука читаоцима и садржај. Затим следи главни текст који је подељен на два поглавља, од којих је, пак, свако подељено на више мањих потцелина, а неке од њих на још мање делове.

Прво поглавље носи назив *Агресија Хрватске на западни део Републике Српске Крајине, августа 1995. године*.¹⁹ У њему је најпре ауторов предговор, после којег сле-

¹⁰ Издато 4. августа 1995. године и никада није реализовано.

¹¹ Командант 7. (Далматинског) корпуса СВК био је генерал-мајор Слободан Ковачевић, а команданти јединица у саставу поменутог корпуса били су: капетан Небојша Поповић – 1. лака (Врличка) бригада; пуковник Владимир Давидовић – 75. моторизована (Дрнишка) бригада; мајор Раде Дрезгић – 2. пешадијска (Кистањска) бригада; потпуковник Јанко Ђурица – 3. пешадијска бригада; потпуковник Мирко Узелац – 92. моторизована (Бенковачка) бригада; капетан Радивоје Паравиња – 4. лака (Обровачка) бригада; мајор Милош Остојић – 7. мешовити противоклопни пук и потпуковник Драгић Стојановић – 77. позадинска база.

¹² Командант 15. (Личког) корпуса СВК био је генерал-мајор Стево Шево, а потчињени команданти били су: пуковник Јово Кордић – 9. моторизована бригада; пуковник Мирко Радаковић – 18. пешадијска бригада; пуковник Стеван Штрбац – 50. пешадијска бригада; пуковник Милан Милојевић – 70. пешадијска бригада; пуковник Славко Студен – 103. пешадијска (Лапачка) бригада и потпуковник Милорад Вујиновић – позадинско обезбеђење 15. (Личког) корпуса.

¹³ Командант 21. (Кордунашког) корпуса СВК био је пуковник Вељко Босанац (од 5. августа 1995. пуковник Чедомир Булат), а команданти потчињени пуковнику Босанцу (од 5. августа пуковнику Булату) били су: пуковник Марко Рељић – 13. пешадијска бригада; пуковник Божа Бјелић – 19. пешадијска бригада и потпуковник Драган Ковачић – 11. пешадијска бригада.

¹⁴ Командант Корпуса специјалних јединица СВК био је генерал-мајор Милорад Ступар, а потчињених су му били следећи команданти: пуковник Станко Летић – 2. оклопна бригада и пуковник Милош Цветичанин – 2. гардијска бригада.

¹⁵ Командант 39. (Банијског) корпуса СВК био је генерал-мајор Слободан Тарбук, а потчињени су му били команданти: пуковник Милорад Јанковић – 31. пешадијска (Петрињска) бригада; пуковник Милан Беко – 24. пешадијска (Глинска) бригада; пуковник Васо Вукмировић – 26. пешадијска (Костајничка) бригада; пуковник Перица Колунџија – 33. пешадијска (Дворска) бригада, пуковник Јанко Гвозденовић – 75. позадинска база и пуковник Никола Радишић – 39. лаки артиљеријско-ракетни дивизион ПВО.

¹⁶ Командант 11. источнославонског (Вуковарског) корпуса СВК био је генерал-мајор Душан Лончар.

¹⁷ То су били: командант 75. мешовите артиљеријско-ракетне бригаде пуковник Ђорђе Миликшић; командант 105. ваздухопловне бригаде потпуковник Ратко Допућ; командант 44. ракетне бригаде ПВО потпуковник Ранко Дашић; командир Мешовите хеликоптерске ескадриле мајор Живко Јанковић и други.

¹⁸ Овде напомињемо да је у саставу СВК постојала још једна велика оперативна групација. Звала се „Паук“ и командовао јој је генерал-потпуковник Миле Новаковић. Састојала се од 1, 2. и 3. пешадијске бригаде Народне одбране и 101. одреда.

¹⁹ Аутор овог дела хрватску војно-полицијску акцију „Олуја“ описује као акцију која је довела до пада западног дела РСК, будући да је источни део РСК (источна Славонија, западни Срем и Барања) у „Олу-

ди опис политичке ситуације у РСК непосредно учи „Олује”, рад Главног штаба СВК током акције „Олуја” и по његовом извлачењу на територију Републике Српске. Затим су описана борбена дејства корпуса СВК и њихових потчињених јединица током поменуте акције и то: 7. (Далматинског) корпуса, 15. (Личког) корпуса, 21. (Кордунашког) корпуса, Корпуса специјалних јединица и 39. (Банијског) корпуса. На крају овог поглавља налазе се ауторове процене да је „Олују” СВК дочекала сама и напуштена од свих, билтен Документационог центра „Веритас” из октобра 2004. године, сведочење (од 17. маја 2006) бившег министра спољних послова Хрватске Мате Гранића о томе да су се злочини над Србима (које су починиле хрватске јединице) током „Олује” заиста догодили, затим следи преглед економске штете коју су Срби претрпели током „Олује”, као и изводи из дневника аутора (то су, у ствари, записи које је аутор уносио у свој дневник приликом годишњица „Олује” 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013. и 2014. године).

Друго поглавље носи наслов *На путевима који су водили српски народ из Хрватске у поразе и трагедије*. У њему се описује однос Војске Југославије према Српској војсци Крајине, као и однос припадника војске и полиције у Републици Српској и Савезној Републици Југославији према припадницима Српске војске Крајине у повлачењу. Описан је, затим, и однос начелника Генералштаба ВЈ генерал-пуковника Момчила Перишића према „Олуји”, однос званичних власти у СРЈ, Републици Србији, Републици Црној Гори и Републици Српској према трагедији Срба у Хрватској, као и политика Слободана Милошевића (у време „Олује” председника Републике Србије) према Србима током рата у Хрватској 1991–1995. године. Аутор се затим поново враћа односима ВЈ и СВК, као и понашању власти Србије које, по његовом мишљењу, настоје да пређу злочине почињене над Србима у Хрватској ради добрих односа са том државом.

Ова књига Милисав Секулића је хвале вредан напор и извор података о нашој најновијој прошлости. Јер, као што је написао и Милорад Антонић у име издавача, она представља историју записану на лицу места. Стога се може рећи да ово дело представља значајно штиво за историчаре и све оне који желе сазнати нешто више о слому Републике Српске Крајине. Аутор се заиста потрудио да на детаљан начин прикаже активности Српске војске Крајине током хрватске војно-полицијске акције „Олуја”, као и то колико је поразно на српску одбрану утицала одлука Врховног савета одбране РСК о евакуацији становништва од 4. августа 1995. године (донета у 20 часова), будући да је до тада СВК на многим подручјима одолевала нападима хрватске војске и полиције који нису могли пробити српску одбрану. Што се тиче делова књиге у којима аутор пише о односу СРЈ, Србије, Црне Горе и Републике Српске (као и односима ВЈ и Полиције Србије и ВРС и Полиције Републике Српске према РСК и СВК и Слободана Милошевића према Србима у Хрватској 1991–1995) чини се да је Милисав Секулић на појединим местима био преоштар према војскама и полицијама СРЈ, Србије и Републике Српске (као и властима СРЈ, Србије, Црне Горе и Републике Српске), јер ни оне саме тада нису биле у лакој позицији и биле су под претњом агресије НАТО-а ако се ангажују у одбрани Републике Српске Крајине. Такође, чини се да је аутор био преоштар и у описивању улоге неких официра

ји” био изложен само ограниченим артиљеријским нападима хрватских снага и није пао током поменуте хрватске акције (он је мирно реинтегрисан у Хрватску тзв. Ердутским споразумом од 12. новембра 1995. године). Ипак, будући да је источни део РСК био само мањи део Републике Српске Крајине, може се сматрати да је РСК престала постојати поразом у акцији „Олуја”.

и политичара РСК, јер је њихово деловање у „Олуји” често било онемогућено, нарочито од када је донета одлука о евакуацији становништва, увече 4. августа 1995. године (наиме, први знаци панике у РСК и СВК појавили су се још у данима пре почетка „Олује”, а прве веће групе српских цивила почеле су бег недуго по нападу хрватске војске и полиције у пет часова ујутру, 4. августа 1995), а нарочито од када су, истог дана, сазнали да ВЈ и ВРС неће интервенисати против Хрватске и тако олакшати положај РСК и СВК.

После главног текста књиге следе прилози: прилог о броју Срба и Хрвата у Народноослободилачкој војсци Југославије током Другог светског рата (1941–1945) (много је веће учешће Срба од учешћа Хрвата), као и о броју Хрвата у редовима оружаних снага тзв. Независне Државе Хрватске (НДХ) – усташа и домобрана (велики број Хрвата у поменутим јединицама); прилог у којем је реч о прећуткивању злочина над Србима у Другом светском рату (почињеним од стране усташа и домобрана), а све ради очувања јединства Југославије. Прилози који следе садрже текст усташке присеге (заклетве) из 1939. године и оглас тада владајуће странке Хрватске демократске заједнице (ХДЗ) из 1991. године у којем се детаљно наводи хушкање хрватског становништва на малтретирање Срба пред избијање рата у Хрватској 1991. године. Летак носи назив *Упознај Србе да би их више мрзео*. Затим, ту је и прилог у којем се може прочитати антисрпски летак растуран у Мостару 1991. и 1992. године,²⁰ затим прилог – извештај команде 1. армије Југословенске народне армије упућен Генералштабу ЈНА од 4. априла 1992. у којем се наводи да су 3. априла 1992. године мађарске трупе, у рејону села Торјанци код Белог Манастира у Барањи, пуцале на граничаре ЈНА, при чему је погинуло 19, а рањено 15 припадника ЈНА. Следи прилог у којем се налази извод из оптужнице Међународног суда за бившу Југославију против хрватских војних и полицијских генерала који су командовали у акцији „Олуја” – Анте Готовине, Младена Маркача и Иван Чермака из којег се види размера страдања Срба у „Олуји”, као и прилог – изјава тадашњег председника Хрватске Фрање Туђмана, изречена 17. октобра 1999. године, у којој се каже да се никада више неће дозволити Србима да буду бројан народ у Хрватској.

На крају овог дела налази се ауторова напомена о коришћеним изворима и списак најчешће употребљаваних скраћеница. Књига садржи и одређени број црнобелих фотографија. Штампана је у 300 примерака, а извршни издавач је штампарија „Барипринт” из Београда..

²⁰ Летак су растурале бошњачке и хрватске организације.